

Лях-Породько О.О., <https://orcid.org/0000-0003-4165-1646>

Щербашин Я.С., <https://orcid.org/0000-0001-9579-0022>

Лях-Породько С.О., <https://orcid.org/0009-0003-1116-8677>

ДО ПИТАННЯ КОЛИ УКРАЇНЦІ ПОЧАЛИ БРАТИ УЧАСТЬ У ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ

Національний університет фізичного виховання
і спорту України

Annotation. *The article analyzes the participation of Ukrainian athletes in the Winter Olympic Games. It is found that athletes with Ukrainian roots have been participating in the Winter Olympic Games since 1924. It is noted that the opinions of experts and the public differ on the question of when Ukrainian athletes began to participate in the Winter Olympic Games. There are several options: 1994 - the first participation of an independent Ukrainian team; 1992 - participation as part of a united team under the Olympic flag; 1956 - as part of the occupation team of the USSR; 1924 - as part of the USA, Poland and Czechoslovakia. It is proposed to recognize that Ukrainians began to participate in the Winter Olympic Games since 1924. Thus, honoring the long traditions of the Ukrainian Olympic movement.*

Key words: *Winter Olympics, Ukraine, diaspora.*

Актуальність теми дослідження. У лютому 2026 року відбудуться XXV зимові Олімпійські ігри у Мілані та Кортіна-д'Ампеццо (Італія). Українські спортсмени будуть брати у них участь навіть у такий складний час війни. Це не перша звісно участь українців у Зимових Олімпійських іграх. Адже загальновідомо, що вперше у часі відновлення незалежності спортсмени України брали участь у 1994 році.

Водночас чи можемо ми категорично говорити, що саме у 1994 році була перша участь українських спортсменів у Зимових Олімпійських іграх? Адже українці виступали у 1992 році в Альбервілі (Франція), у 1956 році в Кортіна-д'Ампеццо (Італія), у 1924 році в Шамоні (Франція) тощо. Це були участі у складах

різних країн чи об'єдань. Однак, ніхто ж не заперечує, що ті спортсмени мають українське коріння.

Питання з'ясування або ж уточнення чи взагалі повернення справжньої олімпійської чи спортивної української історії є зараз надзвичайно актуальним й важливим. У науковому спортивному середовищі ми вже неодноразово досліджували ці надважливі питання [3-5]. Тому зараз є виключна потреба до з'ясування й цього питання.

Мета дослідження – здійснити аналіз та з'ясувати відповідь коли ж саме українці почали брати участь у зимових Олімпійських іграх.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, першоджерел та архівних фондів, описовий метод.

Результати досліджень. Досвід проведення глобальних олімпійських змагань серед зимових видів спорту вже є у міста Кортіна-д'Ампецца. У ньому у 1956 році відбулись VII зимові Олімпійські ігри. Український журналіст Б. Зарицький надіслав спеціального листа з Італії до «Українського спорту» сторінки українського спорту в США щоб описати перебіг подій з підготовки до змагань. Ось уривок із статті: «Хоч до відкриття VII Зимових Олімпійських Ігрищ багато ще часу - проте тут, в Кортіна д'Ампеццо, відчуваєте вже олімпійську гарячку. По вулицях невеличкого, 6.000-ого альпійського містечка, вже тепер бачите багато різноманітно зодягнених чужинців, що відвідують готелі й пансіони у розшуках за вільними кімнатами. Ніхто із них не звертає й уваги на красу довколишніх гірських шпилів Доломітів, що бачили вже не раз в долині Ампецца світочів зимових спортивів. Тут же ж проходять лецетарські змагання від 1897 р.!» [1, с. 4]. До речі у 1956 році українці теж брали участь в олімпійських змаганнях. Але презентували не свою державу. Вони виступали у складі срср, бо Україна була окупована.

Отже, українські спортсмени будуть брати участь у XXV зимових Олімпійських іграх 2026 року. Це вчергове продемонструє незламність українців. Особливо у часі повномасштабної війни. Це буде приклад хоробрості, сили, витримки, унікальності й українського феномену мужності у найважчих моментах життя.

Традиційно українська олімпійська родина буде згадуватиме виступи наших спортсменів у 1994 році у Ліллегаммері (Норвегія). З гордістю ми вчергове зазначатимемо фантастичні

виступи українців й здобуті олімпійські нагороди Валентини Цербе (бронза, біатлон) та Оксани Баюл (золото, фігурне катання на ковзанах). Гарячі голови, не свідомо, та пропагандисти, свідомо, будуть стверджувати про те, що це перші українські олімпійські нагороди. Водночас маємо їх дещо виправити. Дійсно у часі відновлення незалежності України це був перший виступ національної команди. Але були ще ж нагороди у 1992 році. Ба більше, були нагороди ще й раніше. І тут фанати радянської олімпійської спадщини будуть нам стверджувати, що саме з 1952 року олімпійський рух зародився в Україні. До речі з прикриттю зазначаємо, що на офіційному сайті Національного олімпійського комітету України саме це й стверджується! І це при тому, що традиції олімпійського руху в Україні сягають сивої давнини, ще до нашої ери!!!

Щодо сучасного олімпійського руху тут у них також немає «козирних карт», бо українці брали участь у зимових Олімпійських іграх ще з 1924 року. Вони звісно презентували інші країни (США, Канада, Румунія, Польща, Чехословаччина), але мали саме українське коріння.

Слід детальніше розповісти про окремих олімпійців, бо їх історії цікаві, унікальні та фантастичні. Наприклад, про участь українських спортсменів в IV зимових Олімпійських іграх (Гарміш-Партенкірхен, Німеччина) часопис «Діло» повідомляв наступне: «Крім проф. Івана Боберського, який приїхав до Гарміш-Партенкірхену з Югославії (де тепер живе постійно) і якого цікавий репортаж читачі «Діла» мали нагоду прочитати в ч. 28 з 6 ц. м., прибув на Зимову Олімпіяду також український мистець-лижвар з Чернівців Роман Турушанко. З Гарміш-Партенкірхену надіслав він одному своєму товаришеві картку такого змісту: «Я добре сюди приїхав, усе в найліпшому порядку. Тут чудово. Шкода, що замало снігу і що тепло, бо все було б краще. Я сьогодні вже бігав на леді. Дістав я також карту вільного вступу на всі урядження. Порядок у Німеччині подиву гідний» [7, с. 7].

Німецька преса досить прихильно відгукнулася на виступ Романа Турушанка. В Олімпійському ілюстрованому додатку до часопису «Гамбургер Фремденблят» від 08 лютого 1936 р. поряд з фото з відомими мистцями з фігурного катання на ковзанах поміщена світлина українця Романа Турушанка з таким написом: Роман Турушанко з Румунії виявив у тренінгу повне темпераменту совгарське мистецтво. У самім конкурсі

штучної їзди добув Турушанко ноту 337,8 і суму місць 128; він опинився на 19-ому місці (на всіх 25 змагунів), залишивши за собою японців, американця, чеха й інших.

Напередодні зимових Олімпійських ігор 1960 року (Скво-Веллі, США) Наталія Каменецька писала у статті «Олімпіада в Каліфорнії» наступне у часопису «Свобода» (США): «За кілька тижнів відбудуться в Каліфорнії в Скво Веллі Восьмі Зимові Олімпійські Ігрища. Терен, в якому виступлять понад 800 змагунів із 34 країн – це величезний природний амфітеатр, розташований у серці Сієрри Невади. Донедавна була це лише високогірна полонина, яку протягом кількох років коштом 20 мільйонів доларів перетворено на місто з усім потрібним урядженням. Для змагунів відведено 6000 акрів простору, з чого 1000 акрів залишається як сталий терен для зимового спорту» [2, с. 3].

Серед олімпійців цьогорічних змагань, які мали українське коріння були: Джуан-Марі Омелянчук із США у збірній з ковзанярського спорту. До речі вона також учасувала у 1968 (Гренобль, Франція) та у 1972 (Саппоро, Японія) та Юрій Самоленко з Канади, який у збірній з гокею виборов срібло. В українській діаспорній журналістиці є інформація, що ще один олімпієць українського походження брав участь у змаганнях з гокею у збірній США. Мова йде про – І. Мусійчук. Але у складі дружини такого прізвища ф не знайшов. Наближено схожим мені видається – John Mayasich. Але про нього пишуть, що він має хорватське коріння. Цікаво було би дізнатися більше про І. Мусійчука у золотому складі збірної США. Адже це би була і українська нагорода, чи не так?

Цікавинкою у 1968 році став приїзд українця із США на зимові Олімпійські ігри до міста Гренобль (Франція) [6, с. 4]. Однак, мова не йде про участь у змаганнях, а про відвідування Ігор. Отже, молодий український інженер із Балтимору Олег Булавка поїхав до Європи в гори Швейцарії та Франції щоб відпочити, побачити гарну природу, позмагатись. У цей час відбувались олімпійські змагання. Він звісно виявив бажання бути свідком цих унікальних спортивних акцій на олімпійських аренах. Олег відвідав кілька з них перебуваючи декілька днів у Греноблі. Припускаємо, що він міг бачити та вболівати за Джуан-Марі Омелянчук, яка презентувала збірну США з ковзанярського спорту. Можливо навіть Олег був знайомий з чоловіком Джуан-Марі, Джорджем Омелянчуком, який до речі теж був інженером

й виготовив для дружини велосипед. На цьому велосипеді вона декілька разів перемагала на національному рівні.

Власними спогадами про зимові Олімпійські ігри 1988 року поділився Ед Лукович. Він є відомим спортсменом Канади з керлінгу. Цього року змагання відбувались у місті Калгарі (Канада). Тобто на Батьківщині Еда Луковича і він мав шалену підтримку співвітчизників. Його виступ став бронзовим успіхом. Ось, що розповів Ед: «Для мене це було надзвичайною подією. Як я був молодший і грав у різних змаганнях, то ніколи не думав, що буду брати участь в Олімпійських іграх. Я мав досвід виступу на світовому рівні, національному, а це було дуже надзвичайним моментом. Бо це ще й були перші мої олімпійські змагання. Більше того, ці змагання відбувались у Калгарі у місті де я жив. Для мене було надзвичайним, ходити містом, виступати на арені, спілкуватись зі спортсменами, брати участь у параді відкриття Ігор. Я можу впевнено сказати, що ніколи не забуту ті моменти мого життя... Ми виграли бронзові медалі. Це було так. Ми виграли перші змагання, а потім у плей-офф ми зустрілись із командою з Норвегії. Нам була знайома ця команда. Адже до цього ми з ними вже багато разів змагались і перемагали їх. Але цього разу вони нас якимсь чином перемогли. Отже після програшу ми змагались за бронзу. Змагатися за бронзу було досить прикро. Бо всі думали, що ми здобудемо перемогу. І ми так вважали. Але конкуренти були надто сильними та на високому рівні. Водночас я хочу сказати, що бронзова медаль також є великою честю. А коли я дивлюся на медаль то сонячні проміння які потрапляють на неї перетворюють її наче на золоту. Виграти бронзову медаль на зимових Олімпійських іграх вже є величезною честю для кожного спортсмена» [8].

Серед олімпійців достойників яскраво й потужно вирізняється Лукас Маковський. Легендарний канадський спортсмен з ковзанярського спорту, який виборов золоту нагороду у 2010 році, коли змагання відбувались у Ванкувері (Канада).

Лукас зберігає приємні та теплі спогади про участь у зимових Олімпійських іграх 2010 року. Зокрема, він говорив наступне: «Здобути золоту медаль у Канаді у себе на Батьківщині, де я народився, це було фантастично та важливо для мене. Щоб здобути золоту медаль я тяжко працював, а всі навколо дуже раділи цій перемозі. Ця перемога була присвячена всім хто мене

підтримував, допомагав, вболівав. Золота медаль це результат кропіткої праці багатьох людей. Завдяки ним я здобув цю визначальну перемогу. Після перемоги я отримав чисельні вітання від родини, друзів, знайомих. Навіть моя родина отримувала повідомлення з вітанням. Це було дуже круто та приємно» [9].

Окрім спортивних успіхів Лукас має свідому патріотичну позицію щодо свого українського коріння. Він завжди пам'ятає, що він українець й тому надзвичайно активний в житті української громади в Канаді. Водночас Лукас має непохитну позицію щодо українського олімпійського руху. За це він отримав від Національного олімпійського комітету почесну відзнаку «За внесок в олімпійський рух». Мені пощастило зробити інтерв'ю з Лукасом де він розповів надзвичайно цікаві життєві та спортивні історії. Зокрема, він розповів й про те, що Конгрес Українців Канади нагородив його Шевченківською відзнакою, за активну громадську та патріотичну діяльність.

Висновок. Таким чином, виступи українських спортсменів у зимових Олімпійських іграх 2026 року це наша з вами перемога. Водночас у складах різних збірних будуть олімпійці, які матимуть українське коріння. Вже відомо про двох канадських хокеїстів в олімпійській збірній – Кейл Макара, Колтон Парейко. Нам варто переосмислити свою історію олімпійського руху. Бо ми маємо тисячолітню історію, а нам транслиють пропаганду про комуністичний 1952 рік. Сотні спортсменів з українським корінням брали і будуть брати участь в Зимових Олімпійських іграх. Про них ми не маємо права забувати!

Список літератури.

1. Зарицький Б. У передолімпійській гарячці (Лист з Італії). Свобода (США). 1956. Ч. 2. С. 4.
2. Каменецька Наталія. Олімпіада в Каліфорнії. Свобода (США). 1960. Ч. 5. С. 3.
3. Лях-Породько О.О. До питання деокупації історії українського спорту та олімпійського руху. Історія фізичної культури і спорту народів Європи [текст]: зб. тез доп. VII Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (12–13 верес. 2024 р.) / укладачі: А. В. Цьось, С. Я. Індика. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. – С. 22-23.
4. Лях-Породько Олексій. До питання коли ж розпочалась історія олімпійського руху України? Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення. Матеріали всеукраїнської

наукової конференції. За заг.ред. Огнистого, А.В., Огниста К.М. – Тернопіль: В-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2023. – С. 116 - 124.

5. Лях-Породько О.О. Фактчекінг історії спорту та олімпійського руху України. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. 15 грудня, 2023 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2023. С. 286 – 289.

6. Українець зі ЗСА на Олімпіаді в Греноблі. Ukrainian Weekly. 1968. Ч. 11. С. 4.

7. Українці в Гарміш-Партенкірхен. Діло. 1936. Ч. 30. С. 7.

8. Edward "Ed" Lukowich Canadian champion curler, Winter Olympics 1988, World curling championship. Режим доступу - <https://www.youtube.com/watch?v=TiWdTXajJhY&list=PLOGT6QReJ12uPXfLfUi2zCSKRAjZMgXbX&index=1&t=1865s>

9. Lucas Makowsky - щоб бути найкращим треба любити свій вид спорту. Режим доступу - https://www.youtube.com/watch?v=PN0fYS_E844&t=909s